

Bankaların Sermaye Piyasasındaki Faaliyetleri

FİNANS · PİYASALAR · DÜZENLEMELER · YATIRIM

İçindekiler

1) Kapak Konusu

- » Bankaların Sermaye Piyasasındaki faaliyetleri

2) Yazı ve Yorum Köşesi

- » Engelli Araç İstisnasında Tescilden Önce Vefat Eden Murisin Mirasçuları Adına Tarhiyat Yapan Karar Danıştay Tarafından Bozuldu
- » Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ'de Değişiklik
- » Ortaklara Borcun Sermayeye Eklenmesi ve Nakdi Sermaye İndirimi Karşısındaki Durumu
- » Şirketlerde Personel Masraflarının Muhasebeleştirilmesi
- » Finansal Şeffaflığın Temel Taşı: Cari Mutabakatın Önemi ve Finansal Tablolara Etkisi

Bankaların Sermaye Piyasasındaki Faaliyetleri

Serpil YAŞAR

BANKALARIN SERMAYE PİYASASINDAKİ FAALİYETLERİ

Para piyasasının en önemli aktörlerinden olan bankalar, sermaye piyasasında da faaliyet göstermektedir. Bankalar, sermaye piyasasında, sermaye piyasası araçlarının ihraç ve halka arzına yönelik faaliyetler ile yatırım hizmet ve faaliyetleri yürütmektedir. Yazımızda, bankaların sermaye piyasasındaki faaliyetleri aşağıdaki konu başlıkları çerçevesinde ele alınacaktır;

- Bankaların Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn./Kanun) na tabi olma durumu/sermaye piyasası faaliyetleri
- Halka açık bankalar açısından kurumsal yönetim ilkeleri
- Halka açık bankalar hakkında uygulanabilecek tedbirler
- Sermaye piyasası kurumlarına yönelik tedbirler ve bankalar açısından uygulaması
- Bankalar açısından yatırımcı tazmini

I. Bankaların Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olma Durumu/Sermaye Piyasası Faaliyetleri

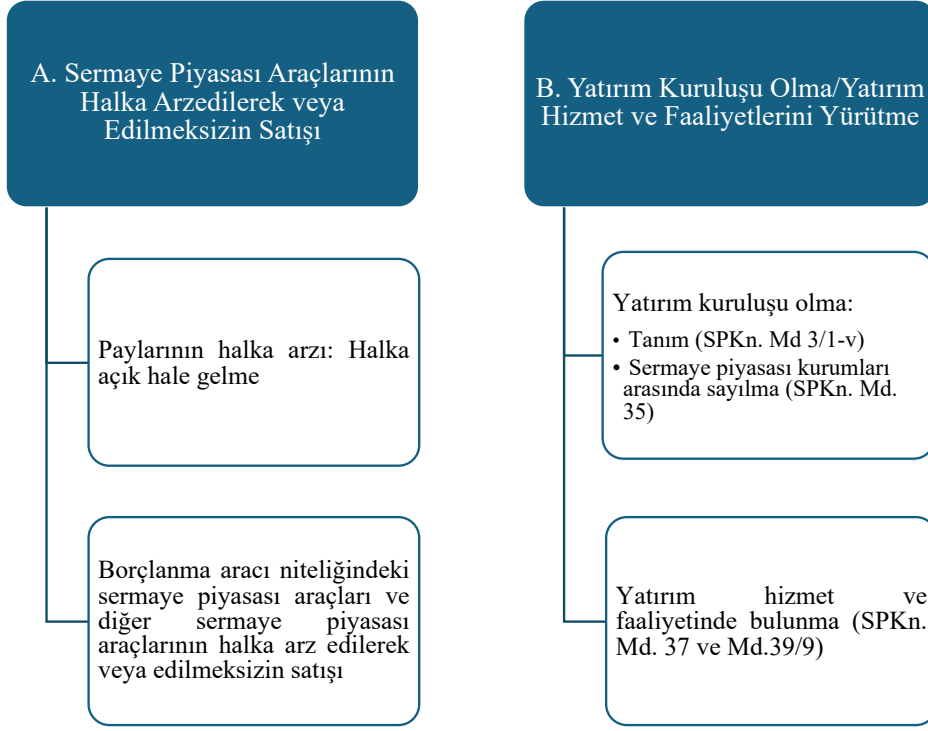
Bankaların Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olmaları temel olarak Kanun'un 136 ncı maddesinin 5 inci fıkrasında düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu madde uyarınca;

- Kendi sermaye piyasası araçlarını halka arz ederek veya halka arz etmeksizin satan bankalar ile
- SPKn. da tanımı yapılan yatırım hizmetleri ve faaliyetlerinde bulunan bankalar bu faaliyetleri ile sınırlı olarak SPKn. na tabidir.
- SPKn. hükümleri ortak sayısı bakımından bankalar hakkında uygulanmaz.
- 5411 sayılı Kanuna tabi bankaların kuruluş, gözetim, muhasebe ve bağımsız denetim standartları konuları ile payları halka arz yoluyla satılan bankaların dağıtacakları temettü ve yeniden değerlendirme artış fonunun özkaynaklarının kullanımına ilişkin esaslar özel mevzuatına tabidir.

Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerinin ortak sayısı bakımından bankalar hakkında uygulanmayacağı hususunu, SPKn. nun 16 ncı maddesini dikkate alarak şöyle ele almak gerekir.

Sermaye Piyasası Kanunu'nun "Halka açık ortaklık statüsünün kazanılması" başlıklı 16 ncı maddesinde, pay sahibi sayısı beş yüzü aşan anonim ortaklıkların paylarının halka arz olunmuş sayılacağı ve bu ortaklıkların halka açık ortaklık hükümlerine de tabi olacakları hükmü yer almakla birlikte, bu hükmün bankalar hakkında uygulanmayacağı SPKn. md 136/5 te düzenleme altına alınmıştır. Dolayısıyla, diğer anonim ortaklıkların aksine pay sahibi sayısı beş yüzü aşan bankaların paylarının halka arz olunmuş sayılması ve halka açık ortaklık hükümlerine tabi olmaları söz konusu olmayacaktır.

Bankaların SPKn. na tabi olma durumları yukarıda belirtildiği üzere SPKn. Md. 136/5 te düzenlenmiş olup, buna dayanarak bankaların sermaye piyasası faaliyetlerine iki ana başlıkta olmak üzere, aşağıdaki şemada özet olarak yer vermek mümkündür:

Şimdi bankaların ihraççı¹ sıfatıyla yürüttükleri sermaye piyasası araçlarının halka arz edilerek veya edilmeksizin satışı faaliyeti ile yatırım kuruluşu olmaları dolayısıyla yürüttükleri yatırım hizmet ve faaliyetlerini açıklayalım.

A. Sermaye Piyasası Araçlarının Halka Arz Edilerek veya Edilmeksizin Satışı

1. Payların Halka Arzı:

Payları halka arz edilen banka, halka açık hale gelir ve bu nedenle SPKn. na tabi olur. SPKn. Md. 136/5 hükümleri saklıdır.

2. Borçlanma Aracı ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Halka Arz Edilerek veya Edilmeksizin Satışı:

Bankalar; tahvil, finansman bonusu gibi borçlanma araçları ile niteliği itibari ile borçlanma aracı olduğu Sermaye Piyasası Kurulu (SPKr. veya Kurul)nca kabul edilecek sermaye piyasası araçlarının ve varlık teminatlı menkul kıymetler, vb sermaye piyasası araçlarının halka arz edilerek veya edilmeksizin satışını yapabilir.

Halka Arz Edilerek Satış:

Sermaye piyasası araçlarının halka arz edilerek satılabilmesi için SPKn. nun 4 üncü maddesi uyarınca, izahname hazırlanması ve izahnamenin Kurulca onaylanması zorunludur.

İzahname, ihraççının ve varsa garantörün finansal durum ve performansı ile geleceğe yönelik beklentilerine, faaliyetlerine, ihraç edilecek veya borsada işlem görecekt sermaye piyasası araçlarının özelliklerine ve bunlara bağlı hak ve risklere ilişkin olarak yatırımcıların bilinçli bir değerlendirme yapmasını sağlayacak nitelikteki tüm bilgileri içeren kamuyu aydınlatma belgesi olup, izahname standartları SPKr. tarafından belirlenir.

Halka Arz Edilmeksizin Satış:

Sermaye piyasası araçlarının halka arz edilmeksizin ihraç edilmesi için, ihraç belgesinin hazırlanması ve Kurul tarafından onaylanması zorunludur.

İhraç belgesi, ihraççıların izahname hazırlanmaksızın gerçekleştireceği her türlü sermaye piyasası aracı ihracında,² çıkarılacak sermaye piyasası araçlarının niteliği ve satış şartları hakkındaki bilgileri içeren belge olup, ihraç belgesi standartları Kurul tarafından belirlenir.

¹ İhraççı: Kitle fonlaması platformları aracılığıyla para toplayanlar hariç olmak üzere, sermaye piyasası araçlarını ihraç eden, ihraç etmek üzere Kurula başvuruda bulunan veya sermaye piyasası araçları halka arz edilen tüzel kişileri ve bu Kanuna tabi yatırım fonlarını ifade eder. (SPKn. Md.3/1-h)

² Yurt dışında gerçekleştirilecek ihraçlarda veya İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği hükümleri çerçevesinde duyuru metni hazırlanan sermaye piyasası aracı ihraçları hariç olmak üzere.

B. Yatırım Kuruluşu Olma/Yatırım Hizmet ve Faaliyetlerini Yürütme

1. Yatırım Kuruluşu Olma:

Bankalar, yatırım kuruluşu olmaları dolayısıyla da sermaye piyasasında yatırım hizmet ve faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Yatırım kuruluşu, SPKn'nun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (v) bendi uyarınca, aracı kurumlar ile yatırım hizmeti ve faaliyetinde bulunmak üzere kuruluş ve faaliyet esasları Kurulca belirlenen diğer sermaye piyasası kurumlarını ve bankaları ifade etmektedir.

Tanımdan görüleceği üzere, aracı kurumların yanında bankalar da yatırım kuruluşu tanımı içerisinde yer almaktadır.

Diğer taraftan, yatırım kuruluşları Kanun'un 35 inci maddesinde yer verilen sermaye piyasası kurumları arasında sayılmaktadır.

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 35 inci maddesinde belirtilen sermaye piyasası kurumları aşağıda verilmektedir:

- Yatırım kuruluşları
- Kolektif yatırım kuruluşları
- Sermaye piyasasında faaliyette bulunacak bağımsız denetim, değerlendirme ve derecelendirme kuruluşları
- Portföy yönetim şirketleri
- İpotek finansmanı kuruluşları
- Konut finansmanı ve varlık finansmanı fonları,
- Varlık kiralama şirketleri,
- Merkezî takas kuruluşları,
- Merkezî saklama kuruluşları,
- Veri depolama kuruluşları,
- Kuruluş ve faaliyet esasları Kurulca belirlenen diğer sermaye piyasası kurumları.

Bankalar da yatırım kuruluşu olmaları dolayısıyla, Kanun'un yukarıda belirtilen maddesinde sayılan sermaye piyasası kurumları arasında yer almaktadır.

2. Yatırım Hizmet ve Faaliyetinde Bulunma:

2.1. SPKn. Kapsamına Giren Yatırım Hizmet ve Faaliyetleri (SPKn. Md.37)

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 37 nci maddesinde Kanun kapsamına giren yatırım hizmet ve faaliyetleri aşağıda verilmektedir:

- a) Sermaye piyasası araçlarıyla ilgili emirlerin alınması ve iletilmesi (Emir iletimine aracılık)
- b) Sermaye piyasası araçlarıyla ilgili emirlerin müşteri adına ve hesabına veya kendi adına ve müşteri hesabına gerçekleştirilmesi (işlem aracılığı)
- c) Sermaye piyasası araçlarının kendi hesabından alım ve satımı (Portföy aracılığı)
- ç) Portföy yöneticiliği
- d) Yatırım danışmanlığı
- e) Sermaye piyasası araçlarının halka arzında yüklenimde bulunularak satışa aracılık edilmesi
- f) Sermaye piyasası araçlarının halka arzında yüklenimde bulunmaksızın satışa aracılık edilmesi
- g) Çok taraflı alım satım sistemlerinin ve borsa dışı diğer teşkilatlanmış pazar yerlerinin işletilmesi
- ğ) Sermaye piyasası araçlarının müşteri namına saklanması ve yönetimi ile portföy saklanması
- h) Kurulca belirlenecek diğer hizmet ve faaliyetlerde bulunulması.

2.2. Bankalar Tarafından Yürütülebilecek Yatırım Hizmet ve Faaliyetleri (SPKn. Md. 39/9)

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 37 nci maddesinde sayılan, yukarıdaki yatırım hizmet ve faaliyetlerinden bankalarca yürütülebilecek olanların, mevduat ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları olarak ayırımına aşağıda yer verilmektedir:

Mevduat ve Katılım Bankaları

- Emir iletimine aracılık
- İşlem aracılığı
- Portföy aracılığı
- Sermaye piyasası araçlarının müşteri namına saklanması ve yönetimi ile portföy saklanması
- Kurulca belirlenecek diğer hizmet ve faaliyetlerde bulunulması

Kalkınma ve Yatırım Bankaları

- Emir iletimine aracılık
- İşlem aracılığı
- Portföy aracılığı
- Sermaye piyasası araçlarının müşteri namına saklanması ve yönetimi ile portföy saklanması
- Kurulca belirlenecek diğer hizmet ve faaliyetlerde bulunulması
- **Portföy yöneticiliği**
- **Yatırım danışmanlığı**
- **Sermaye piyasası araçlarının halka arzında yüklenimde bulunularak satışa aracılık edilmesi (Aracılık yüklenimi)**
- **Sermaye piyasası araçlarının halka arzında yüklenimde bulunmaksızın satışa aracılık edilmesi (En iyi gayret aracılığı)**

Yukarıda görüldüğü üzere, kalkınma ve yatırım bankalarının yürütebileceği yatırım hizmet ve faaliyetleri, mevduat ve katılım bankalarının yürütebileceklerine ilave olarak portföy yöneticiliği, yatırım danışmanlığı, aracılık yüklenimi ve en iyi gayret aracılığı faaliyetlerini de içermektedir.

II. Halka Açık Bankalar Açısından Kurumsal Yönetim İlkeleri

1. Temel Düzenleme

Kurumsal yönetim ilkeleri Sermaye Piyasası Kanunu'nun 17 nci maddesinde düzenleme altına alınmıştır.

Sermaye Piyasası Kanunu'nun "Kurumsal yönetim ilkeleri" başlıklı 17 nci maddesi uyarınca;

- Halka açık ortaklıklarda kurumsal yönetim ilkeleri ile kurumsal yönetim uyum raporlarının içeriğine, yayımlanmasına, ortaklıkların kurumsal yönetim ilkelerine uyumlarının derecelendirilmesine ve bağımsız yönetim kurulu üyeliklerine ilişkin usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir.
- Kurul, payları borsada işlem gören halka açık ortaklıkların, niteliklerine göre, kurumsal yönetim ilkelerine kısmen veya tamamen uymalarını zorunlu tutmaya, buna ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.
- Bu maddenin halka açık bankalar hakkında uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun uygun görüşü alınmak suretiyle belirlenir.

2. II-17.1 Sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği

2.1. Genel Hükümler:

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 17 nci maddesi ile verilen yetkiye dayanılarak SPKr. tarafından yayımlanan Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1 Sayılı Tebliğ/Tebliğ) ile, payları halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan ortaklıklar tarafından uygulanacak kurumsal yönetim ilkeleri ve ilişkili taraf işlemlerine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Buna göre;

- II-17.1 sayılı Tebliğ kapsamındaki ortaklıklar, Tebliğde belirtilen kurumsal yönetim ilkelerini (zorunlu ilkeler) uygulamakla yükümlüdür.

- Halka açık bankalar da Tebliğ hükümlerine tabidir.

- Tebliğde yer alan kurumsal yönetim ilkelerinden zorunlu olarak uygulanacak olanların belirlenmesi ve gözetiminde; payları Borsa İstanbul A.Ş. Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'da işlem gören ortaklıklar ile SPKr.'nun 15.10.2020 tarihli ve 64/1284 sayılı İlke Kararı uyarınca, fiili dolaşım oranının %5'in altına düşmesi nedeniyle payları Piyasa Öncesi İşlem Platformu'nda işlem gören ortaklıklar sistemik önemlerine göre piyasa değerleri ve fiili dolaşımdaki payların piyasa değerleri dikkate alınarak üç gruba ayrılır (Birinci, İkinci ve Üçüncü Grup olmak üzere).

- Ortaklıkların dahil oldukları gruplar her yıl Ocak ayında yeniden belirlenir ve Kurul Bülteni aracılığıyla ilan edilir.

2.2. Bankalara Yönelik Hükümler ve İstisnalar:

i. Yönetim Kurulu Yapısına İlişkin Uygulama ve İstisnalar.

Payları Borsa İstanbul A.Ş. Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'da işlem gören bankaların yönetim kurulu yapısına ilişkin, Tebliğde yer alan (4.3.2.), (4.3.3.) ve (4.3.4.) numaralı ilkeleri uygulamasında aşağıdaki esaslara uyulur:

- Bankalar için bağımsız yönetim kurulu (YK) üye sayısı üçten az olmamak kaydıyla bankanın ihtiyarındadır.

- Bankalarda denetim komitesi (DK) üyeliği için görevlendirilen YK üyeleri, Tebliğ kapsamında bağımsız YK üyesi kabul edilir.

- Bankaların DK üyelerinde (4.3.6.) numaralı ilkede belirtilen nitelikler (bağımsız üye olarak nitelendirilmek için taşınması gereken kriterler) aranmaz.

- DK üyelerinin seçilmesine ilişkin (4.3.7.) ve (4.3.8.) numaralı ilkeler (Bağımsız üye aday listesinin SPKr.'nun görüşüne sunulması ve bağımsızlığı ortadan kaldıran bir durumda üyenin istifası) uygulanmaz.

- Ancak, DK'de yer almayacak bağımsız YK üyeleri için her halde, bağımsız YK üyelerinin tamamının DK'de yer alması halinde ise en az biri için (4.3.6.) numaralı ilkede belirtilen nitelikler aranır ve bu bağımsız üye veya üyelerin seçilmesine ilişkin (4.3.7.) ve (4.3.8.) numaralı ilkeler uygulanır.

ii. İlişkili Taraflarla Gerçekleştirilecek Yaygın ve Süreklilik Arz Etmeyen İşlemler

Tebliğ kapsamındaki ortaklıkların ve bağlı ortaklıklarının, ilişkili tarafları ile gerçekleştirecekleri Tebliğde belirtilen işlemlere (varlık ve hizmet alımı, varlık ve hizmet satışı vb.) başlamadan önce, yapılacak işlemin esaslarını belirleyen bir yönetim kurulu (YK) kararı almaları, işlemlerin Tebliğde belirtilen oranları aşacağına öngörülmesi durumunda değerlendirilmesi, YK kararında bağımsız üyelerin çoğunluğunun onayının bulunması zorunludur.

Bankaların olağan faaliyetlerinden kaynaklanan ilişkili taraf işlemleri için bu yükümlülükleri yerine getirmesi zorunlu değildir.

iii. İlişkili Taraflarla Gerçekleştirilecek Yaygın ve Süreklilik Arz Eden İşlemler :3

Tebliğ kapsamındaki ortaklıklar ve bağlı ortaklıkları ile ilişkili tarafları arasındaki yaygın ve süreklilik arz eden alış/satış işlemlerinin kapsamı ve bu işlemlere ilişkin şartlar YK tarafından karara bağlanır. Bu işlemlerin maliyete/hasilata oranının %10 u aşacağı öngörülüyorsa, YK tarafından anılan işlemlerin şartlarına ve piyasa koşulları ile karşılaştırılmasına ilişkin bir rapor hazırlanarak, raporun tamamı veya sonucu Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'ta açıklanır.

Bankaların olağan faaliyetlerinden kaynaklanan ilişkili taraf işlemleri için bu hükümler uygulanmaz.

³ Yaygın ve süreklilik arz eden işlemler: Ortaklıkların olağan faaliyetleri kapsamında ticari nitelikte olsun veya olmasın bir yıllık hesap dönemi içinde en az iki defa yapılan veya yapılacak aynı nitelikteki işlemlerdir.

iv. Üçüncü Kişiler Lehine Teminat Rehin İpotek ve Kefalet Verilmesi:

Tebliğ kapsamındaki ortaklıklar ve bağlı ortaklıkları; kendi tüzel kişilikleri lehine, finansal tablolarında tam konsolidasyon kapsamına dahil ettikleri ortaklıklar lehine ve olağan ticari faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla diğer üçüncü kişiler lehine vermiş oldukları teminat, rehin, ipotek ve kefaletler dışında üçüncü kişiler lehine teminat, rehin, ipotek ve kefalet veremez.⁴

Sermayelerine doğrudan katılan iştirakler ve iş ortaklıkları lehine, doğrudan katılan sermaye payı oranında teminat, rehin, ipotek ve kefalet verilebilir.

Her koşulda olağan ticari faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla diğer üçüncü kişiler lehine teminat, rehin, ipotek ve kefalet verilmesine ilişkin yönetim kurulu kararlarında bağımsız üyelerin çoğunluğunun onayı aranır.

Üçüncü kişiler lehine verilen teminat, rehin, ipotek ve kefaletler ile elde edilen gelir veya menfaatlere olağan genel kurul toplantısı gündeminde ayrı bir madde olarak yer verilir.

Bankaların üçüncü kişiler lehine verdikleri teminat, rehin, ipotek ve kefaletler hakkında bu hükümler uygulanmaz.

v. Yönetim Kurulu Bünyesinde Oluşturulan Komiteler.

Yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarını sağlıklı bir biçimde yerine getirmesini teminen;

- Denetimden Sorumlu Komite (bankalar hariç),
 - Riskin Erken Saptanması Komitesi (bankalar hariç),
 - Kurumsal Yönetim Komitesi, Aday Gösterme Komitesi, Ücret Komitesi (bankalar hariç)
- oluşturulur.

Ancak yönetim kurulu yapılanması gereği ayrı bir aday gösterme komitesi ve ücret komitesi oluşturulamaması durumunda, kurumsal yönetim komitesi bu komitelerin görevlerini yerine getirir.

⁴ Sermaye Piyasası Kurulu'nun 2016/3 sayılı Bülteni ile kamuya duyurulan 27.01.2016 tarihli ve 3/73 sayılı ilke Kararı uyarınca; 1) Halka açık ortaklıkların ya da bunların bağlı ortaklıklarının kendilerine fon temin eden grup şirketi lehine, kendilerine aktarılan fon tutarı ile sınırlı olmak üzere, Teminat, Rehin, İpotek ve Kefalet vermelerinin, 2) Halka kapalı bağlı ortaklıkların halka açık ana ortaklığı lehine Teminat, Rehin, İpotek ve Kefalet vermelerinin, II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği'ne aykırılık oluşturmayacağına karar verilmiştir.

III. Halka Açık Bankalar Hakkında Uygulanabilecek Tedbirler

1. İhraççıların Hukuka Aykırı İşlemleri ile Sermayeyi veya Mal Varlığını Azaltıcı İşlemlerinde Uygulanacak Tedbirler (SPKn. Md 92)

i. Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi ihraççıların, kanuna, sermaye piyasası mevzuatına, esas sözleşme ve fon iç tüzüğü hükümlerine veya işletme maksat ve mevzuuna aykırı görülen durum ve işlemleri sebebiyle sermayenin veya mal varlığının azalmasına veya kaybına yol açtığı Kurulca tespiti hâlinde, Kurul aşağıdaki tedbirleri almaya yetkilidir:

 <p>6102 sayılı Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla</p> <ul style="list-style-type: none"> - İlgililerden aykırılıkların giderilmesi için tedbir almasını ve öngörülen işlemleri yapmasını istemek - Gerektiğinde durumu ilgili mercilere intikal ettirmek 	 <p>Hukuka aykırılığın Kurulca tespiti tarihinden itibaren üç ay ve her hâlde durum ve işlemin meydana geldiği tarihten itibaren üç yıl içinde iptal davası ve beş yıl içinde butlan veya yokluğun tespiti davası açmak</p>	 <p>Aykırılığın ilk derece mahkeme kararı ile tespit edilmesi veya bu karar beklenmeksizin Kurulun talebi üzerine mahkemece karar verilmesi hâlinde;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bu işlemlerde sorumluluğu bulunanların imza yetkilerini kaldırmak, İlgililer hakkında suç duyurusunda bulunulması hâlinde; - Yargılama sonuçlanana kadar ilgilileri görevden almak ve yapılacak ilk genel kurul toplantısına kadar görevden alınan YK üyelerinin yerine yenilerini atamak
---	--	---

ii. Halka açık bankalar hakkında bu maddeye göre işlem tesis edilmeden önce Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun görüşü alınır.

2. Kayıtlı Sermaye Sisteminde Uygulanacak Tedbirler (SPKn. Md 93)

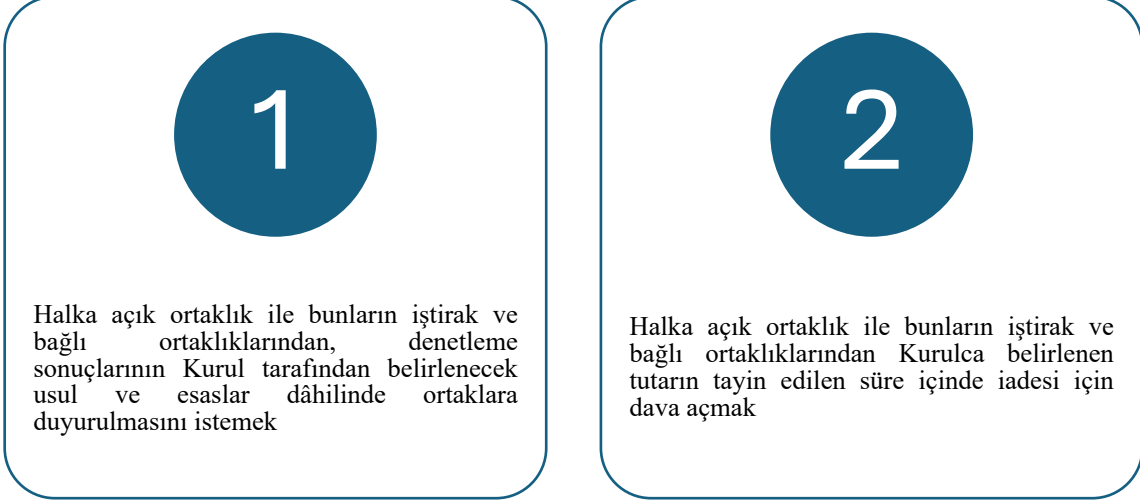
i. Kurul, kayıtlı sermaye sistemindeki halka açık ortaklıkların yönetim kurullarının aşağıdaki konularda alınan kararları aleyhine iptal davası açma ve teminatsız olarak bu kararların icrasının geri bırakılmasını istemeye yetkilidir.

 <p>İmtiyazlı veya nominal değerinin üzerinde veya altında pay çıkarılması</p>	 <p>Pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının sınırlandırılması</p>	 <p>İmtiyazlı pay sahiplerinin haklarını kısıtlayıcı nitelikte karar alınması</p>
---	--	--

ii. Kurul bu yetkilerini, ilgili yönetim kurulu kararlarının kamuya duyurulduğu tarihten itibaren otuz gün içinde ortaklık merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde yerine getirir.

3. Örtülü Kazanç Aktarımında Uygulanacak Tedbirler (SPKn. Md 94)

i. Kurul, SPKn. Md 21 de belirtilen işlemlerde (örtülü kazanç aktarımı yasağına uymayarak örtülü kazanç aktarımında bulunma) bulunduğu tespit edilen halka açık ortaklıklar ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıkları hakkında aşağıdaki tedbirleri almaya yetkilidir:

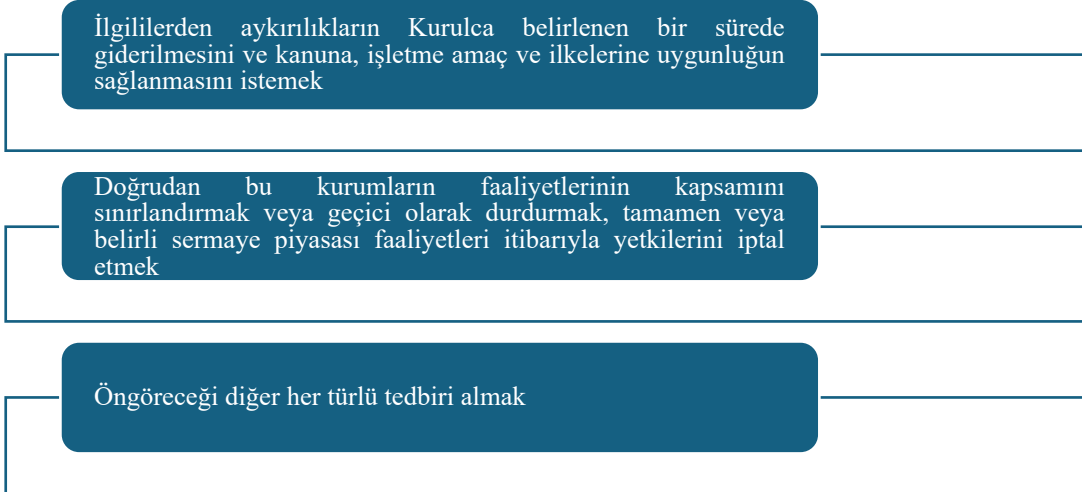

IV. Sermaye Piyasası Kurumlarına Yönelik Tedbirler ve Bankalar Açısından Uygulaması

1. Hukuka Aykırı Faaliyet veya İşlemlerinde Uygulanacak Tedbirler (SPKn. Md. 96)

i. Sermaye Piyasası Kurumuna Uygulanacak Tedbirler:

Kurul, sermaye piyasası kurumlarının mevzuat, Kurulca belirlenen standartlar, esas sözleşme ve fon iç tüzüğü hükümlerine aykırı faaliyetlerinin tespit edilmesi hâlinde aşağıdaki tedbirleri uygulamaya yetkilidir:

ii. İşlemlerde Sorumluluğu Bulunan Yönetici ve Çalışanlara Uygulanacak Tedbirler:

Kurul, hukuka aykırı faaliyet veya işlemlerde sorumluluğu tespit edilen yöneticiler ve çalışanlar hakkında aşağıdaki tedbirleri uygulamaya yetkilidir:

Sahip oldukları lisansları geçici veya sürekli olarak iptal etmek
Haklarında suç duyurusunda bulunulması kararından itibaren yargılama sonuçlanıncaya kadar imza yetkilerini sınırlandırmak veya kaldırmak
Hukuka aykırılıkta veya gerçekleştirilen işlemlerde sorumluluğu mahkeme kararıyla tespit edilen yönetim kurulu üyelerini görevden almak ve yapılacak ilk genel kurul toplantısına kadar yerlerine yenilerini atamak

iii. Banka Yönetim Kurulu Üyelerine İlişkin Uygulanacak Tedbirler:

Banka yönetim kurulu üyelerinin görevden alınması yönünde işlem tesis edilmeden önce Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun görüşü alınır.

2. Mali Durumun Bozulması Halinde Uygulanacak Tedbirler (SPKn. Md. 97)

i. Kurul, sermaye piyasası kurumlarının;

- Sermaye yeterliliği yükümlülüklerini sağlayamadığının,
- Sermaye piyasası faaliyetlerinden kaynaklanan nakit ödeme ve finansal araç teslim yükümlülüklerini yerine getiremediğinin veya kısa sürede yerine getiremeyeceğinin ya da
- Bunlardan bağımsız olarak **mali yapılarının ciddi surette zayıflamakta olduğunun** ya da **mali durumunun taahhütlerini karşılayamayacak kadar zayıflamış olduğunun** tespiti hâlinde aşağıdaki tedbirleri almaya yetkilidir:

ii. Bankaların Mali Durumunun Bozulması Durumunda Uygulanacak Tedbirler:

Sermaye piyasası mevzuatına aykırılığın giderilmesi veya sermaye piyasası faaliyetinin yürütülmesine yönelik tedbirler hariç olmak üzere, bankalar hakkında, yukarıda belirtilen tedbirlerin uygulanmasına Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunca karar verilir.

V. Bankalar Açısından Yatırımcı Tazmini

1. Yatırımcıların Tazmini (SPKn. Md.82)

i. Genel:

Kurul, yatırım kuruluşlarının sermaye piyasası faaliyetinden kaynaklanan nakit ödeme veya sermaye piyasası araçları teslim yükümlülüklerini yerine getiremediğinin veya kısa sürede yerine getiremeyeceğinin tespit edilmesi hâlinde yatırımcıları tazmin kararı alır.

Bu karar, durumun tespitinden itibaren üç ay içinde alınır.

ii. Bankalar Hakkında Tazmin Kararı:

Kurulca bankalar hakkında yukarıda belirtildiği şekilde tazmin kararı verilebilmesi için Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun görüşü alınır.

Bankacılık mevzuatı uyarınca mevduat veya katılım fonu olarak kabul edilen nakit ödeme yükümlülüklerine, SPKn'nun yatırımcıların tazminine ilişkin hükümleri uygulanmaz.

2. Yatırımcı Tazmin Merkezi (YTM) (SPKn. Md. 83)

i. Yatırımcıların SPKn. daki şartlar çerçevesinde tazmini amacıyla kamu tüzel kişiliğini haiz YTM kurulmuştur. Yatırım kuruluşlarının YTM ye katılması zorunludur.

ii. YTM tarafından gerekli görülmesi hâlinde, Kurulca hakkında yatırımcıları tazmin kararı verilen kuruluşun ödemelerinin durmasına ve tüm mal varlığı üzerinde sadece YTM tarafından tasarruf edilebilmesine karar verilebilir.

iii. Hakkında Yatırımcı Tazmin Kararı Verilen Bankanın Malvarlığı Üzerinde YTM nin Tasarrufu:

Bu hüküm (ii hükmü) bankalar açısından, sermaye piyasası faaliyetlerinden kaynaklanan nakit ödeme ve sermaye piyasası aracı teslim yükümlülükleri açısından uygulanır.

3. Tazminin Kapsamı (SPKn. Md. 84)

i. Tazmin Kapsamındaki:

Yatırımcılara ait olan ve yatırım hizmeti ve faaliyeti veya yan hizmetler ile bağlantılı olarak yatırım kuruluşu tarafından yatırımcı adına saklanan veya yönetilen nakit ödeme veya sermaye piyasası araçlarının teslim yükümlülüklerinin yerine getirilmemesinden kaynaklanan talepler tazmin kapsamındadır.

ii. Tazmin Kapsamı Dışındaki:

- Yatırımcıların yatırım danışmanlığı veya piyasadaki fiyat hareketlerinden kaynaklanan zararları tazmin kapsamında değildir.

- Yatırım hizmeti ve faaliyeti veya yan hizmetler ile bağlantılı olmaksızın yatırım kuruluşuna teslim edilen nakit veya sermaye piyasası araçlarının teslim edilememesinden kaynaklanan zararlar tazmin kapsamında değildir.

- SPKn'nun 106 (Bilgi suistimali) ve 107 nci (Piyasa dolandırıcılığı) maddelerinde yer alan suçlardan veya suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama suçundan mahkûm olan yatırımcılara ait talepler, söz konusu eylemlerle ilgili alacaklarla sınırlı olmak üzere, tazmin kapsamı dışındadır.

iii. Azami Tazmin Tutarı:

Yatırımcı Tazmin Merkezi tarafından tazmin kararı çerçevesinde yatırımcılara ödenebilecek azami tazmin tutarı 2026 yılı için 2.065.145 TL dir.

4. Tedrici Tasfiye:

i. Yatırımcıları tazmin kararı verilenler hakkında Kurul, **bankalar hariç olmak üzere**, tazmin sürecinin kapanmasına ilişkin kararı ile birlikte tedricî tasfiye kararı da verebilir.

ii. Bu durumda tedricî tasfiye işlemleri YTM tarafından yürütülür.

iii. Tedricî tasfiyenin amacı, tedricî tasfiyesine karar verilenlerin mal varlığını aynen veya nakde çevirmek suretiyle elde edilen bedeli tahsis ederek, tazmin süreci kapsamında yatırımcıların tazmin edilmeyen bakiye alacakları ile YTM'nin yatırımcılara halef olmasından kaynaklanan alacaklarının ödenmesidir.

DEĞERLENDİRME VE ÖZET:

Para piyasasının ana aktörlerinden olan bankaların bu piyasadaki mevduat kabulü, kredi verme, EFT, havale vb fon transferi işlemleri, kredi kartı, banka kartı gibi ödeme araçlarının ihracı ve bunlarla ilgili aktivitelerin yürütülmesi, bankalararası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık gibi faaliyetleri yanında, sermaye piyasasında da çeşitli faaliyetleri bulunmaktadır.

Bankalar sermaye piyasasında temelde; sermaye piyasası araçlarının ihrac ve halka arzına yönelik faaliyetler ile yatırım hizmet ve faaliyetleri yürütmektedir.

Bu doğrultuda, kendi sermaye piyasası araçlarını halka arz ederek veya halka arz etmeksizin satan bankalar ile Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn.) nda tanımlanan yatırım hizmetleri ve faaliyetlerinde bulunan bankalar, söz konusu faaliyetleriyle sınırlı olarak SPKn. na tabidir.

Paylarını halka arz eden bankalar halka açık hale gelmekte ve SPKn. hükümlerine ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan Tebliğ ve diğer düzenlemelere tabi olmaktadır.

Bankalar; tahvil, finansman bonusu gibi borçlanma araçları ile niteliği itibari ile borçlanma aracı olduğu Sermaye Piyasası Kurulunca kabul edilecek sermaye piyasası araçlarının da halka arz edilerek veya edilmeksizin satışını yapabilmektedir.

Mevduat ve katılım bankalarının yatırım hizmet ve faaliyetleri, emir iletimine aracılık, işlem aracılığı, portföy aracılığı, sermaye piyasası araçlarının müşteri namına saklanması ve yönetimi ile portföy saklanması ve Kurulca belirlenecek diğer hizmet ve faaliyetlerde bulunulması ile sınırlı iken; kalkınma ve yatırım bankaları; bu faaliyetlere ilave olarak portföy yöneticiliği, yatırım danışmanlığı, aracılık yüklenimi ve en iyi gayret aracılığı faaliyetlerini de yürütebilmektedir.

⁵YTM nin yatırımcılara halef olması: YTM, yatırımcıların haklarına, ödediği tazmin tutarı kadar halef olur.

Yazı ve Yorum Köşesi

Mustafa Fırat AK

ENGELLİ ARAÇ İSTİSNASINDA TESCİLDEN ÖNCE VEFAT EDEN MURİSİN MİRASÇILARI ADINA TARHİYAT YAPAN KARAR DANIŞTAY TARAFINDAN BOZULDU

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun E:2025/21, K:2026/1 sayılı kararında, engelli istisnası kapsamında satın alınan aracın tescil işlemleri tamamlanmadan önce engelli kişinin vefat etmesinden dolayı, istisna kapsamında ödenmeyen özel tüketim vergisinin mirasçılar adına tarh edilemeyeceğine hükmedildi.

Bu karar, engellilerin faydalandığı ÖTV istisnasının uygulanışının ötesinde, verginin kanuniliği ilkesi ve idarenin düzenleyici işlemlerinin sınırları bakımından örnek teşkil eden bir karar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dava Konusu Olayın Özeti

Uyuşmazlığa konu olayda, %100 oranında engelli raporu bulunan muris adına, Özel Tüketim Kanunu 7/2-a maddesi kapsamında ÖTV istisnasından yararlanılarak araç satın alınmıştır.

Araç için kaparo ödemesi yapılmış, daha sonra araç faturası düzenlenmiş ve bayi tarafından ÖTV beyannamesi zamanında verilmiştir. Ancak aracın trafik tescil işleminin gerçekleştirildiği gün muris vefat etmiş ve tescil işlemi ölüm saatinden sonra tamamlanmıştır.

Vergi idaresince, aracın tescil anında engelli kişinin hayatta olmadığı gerekçesiyle istisna şartlarının oluşmadığı değerlendirilmiş ve mirasçılar adına hisseleri oranında ÖTV, ödenmeyen ÖTV' ye denk gelen KDV ve vergi zıya cezaları tarh edilmiştir.

Kurulun Değerlendirmesi

Söz konusu işlemlere karşı açılan davalarda Bölge İdare Mahkemesi Vergi Dava Daireleri arasında farklı kararlar verilmesi üzerine konu Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunca incelenmiş ve karara bağlanmıştır.

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu kararında, 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nda kayıt ve tescile tabi araçlarda vergiyi doğuran olay hakkındaki değerlendirmesinde "malın tesliminden önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerin düzenlenmesini" vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği hal olarak değerlendirildiğini belirtmiştir.

Kararda, olayda araç faturası ile ÖTV beyannamesinin murisin hayatta olduğu tarihte düzenlendiği, dolayısıyla vergiyi doğuran olayın murisin sağlığında gerçekleştiği kabul edilmiştir.

Bu kapsamda Kurul, engelli kişinin tescilden önce vefat etmiş olmasının tek başına istisna uygulamasını ortadan kaldırmayacağı sonucuna varmıştır.

Kararda ayrıca, Özel Tüketim Vergisi (II) Sayılı Liste Uygulama Genel Tebliğinde yer alan;

“Taşıtın kayıt ve tescil ettirilmeden önce engellinin vefatı halinde istisnadan yararlanamayacağı” yönündeki düzenleme değerlendirilmiştir. Söz konusu sınırlamanın Kanun’da açıkça düzenlenmediğini, tebliğ ile kanunun hükmünün daraltılmayacağı vurgulanmıştır.

Bu çerçevede yalnızca Tebliğ hükümlerine dayanılarak mirasçılar adına cezalı tarhiyat yapılmasının hukuka uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Kararda ayrıca ÖTV yönünde yapılan değerlendirme doğrultusunda, ÖTV üzerinden hesaplanan KDV ile buna bağlı vergi ziyayı cezalarının da hukuka uygun olmayacağı belirlenmiştir.

Sonuç

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu tarafından verilen söz konusu karar ile, engelli istisnası kapsamında satın alınan aracın tescil işlemleri tamamlanmadan önce murisin vefat etmesi halinde, istisna nedeniyle ödenmeyen vergilerin mirasçılar adına tarh edilemeyeceği yönünde önemli bir içtihat oluşturulmuştur.

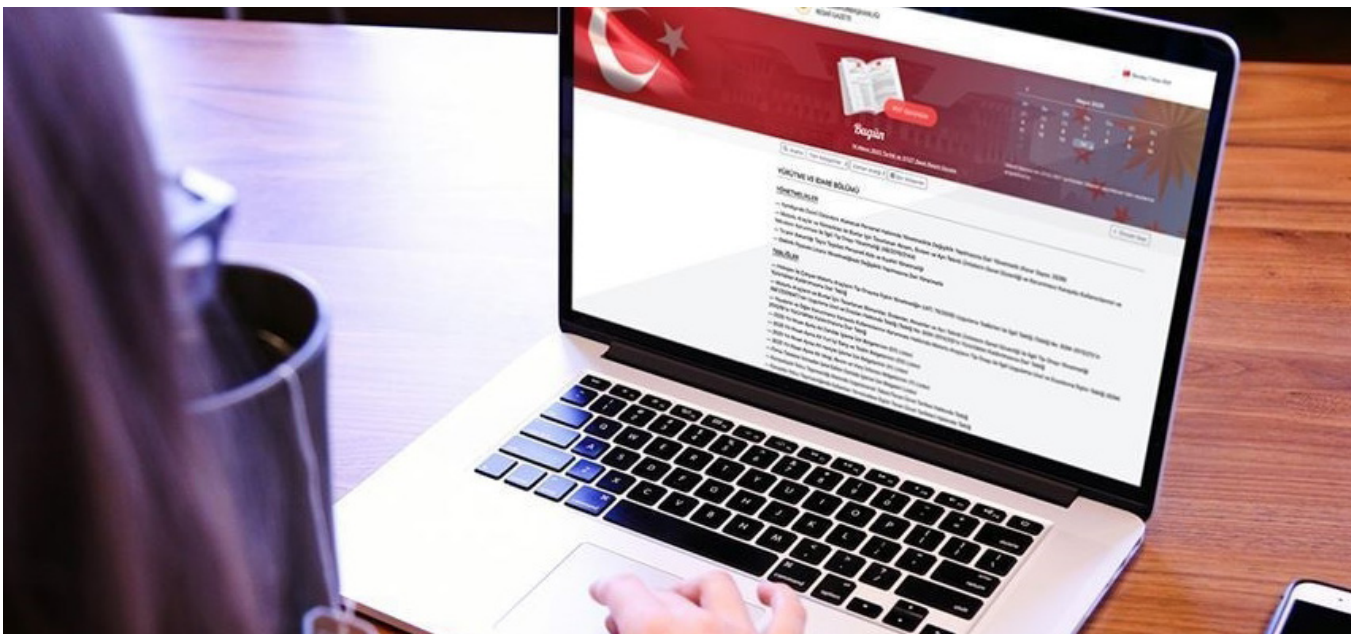
Karar özellikle engelli araç istisnası uygulamaları, Özel Tüketim Vergisinde vergiyi doğuran olayın tespiti, idari düzenlemelerin sınırı ve verginin kanuniliği ilkesi bakımından örnek niteliğinde bir karar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ’de Değişiklik

09/04/2026 tarihinde 33219 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan Tebliğ ile Yatırımlarda Devlet Yardımları hakkında kararın uygulanmasına ilişkin Tebliğ’de bazı değişiklikler yapılmıştır.

21/06/2026 tarihli ve 32933 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ’in EK-4 ve EK-5’ inde yer alan raporun hangi şartlarda kim tarafından hazırlanacağına ilişkin ibarelerinde değişikliğe gidilmiştir.

EK-4 ‘ün önceki halinde sabit yatırım tutarı 50 milyon Türk lirası ile 100 milyon Türk lirası arasında olan yatırım teşvik belgeleri için Serbest Muhasebeci Mali Müşavir tarafından tasdik edileceğine dair ibare değiştirilmiş ve raporun her halükârda Yeminli Mali Müşavirce hazırlanmasının yolu açılmıştır. Aynı şekilde EK-5’te yer alan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ibaresi kaldırılmış ve bu yolla bu raporun Yeminli Mali Müşavirlerce hazırlanacağı ilan edilmiştir.

Onur Selçuk GÜL

ORTAKLARA BORCUN SERMAYEYE EKLENMESİ VE NAKDİ SERMAYE İNDİRİMİ KARŞISINDAKİ DURUMU

Ortakların şirkete daha önce nakden verdikleri borçların sermayeye eklenmesi suretiyle yapılan sermaye artışlarının, Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) madde 10/1-ı kapsamında düzenlenen nakit sermaye artışı faiz indirimi teşvikinden yararlanıp yararlanamayacağı hususu okuduğum çeşitli makale, köşe yazıları ve konu hakkında verilen kararlara istinaden hala tartışmalı taraflarını koruyor. Verilen yargı kararlarını değerlendirmeden önce KVK 10/1-ı maddesini hatırlayalım istiyorum, Sermaye şirketlerinin ilgili yılda ticaret siciline tescil edilmiş nakdi sermaye artışları üzerinden hesaplanacak tutarın %50'sinin kurum kazancından indirilebileceğini öngörür. Ancak aynı maddede, öz sermaye kalemlerinin sermayeye eklenmesinden kaynaklanan veya ortaklarca kredi kullanılmak suretiyle yapılan sermaye artışlarının bu indirimden yararlanamayacağı belirtilmiştir.

Gelir İdaresi, ortak alacaklarının sermayeye dönüştürülmesini "bilançonun kendi iç kalemleri arasında mahsup" olarak görüp teşviki uygulamama tarafına daha yakındır. Bu konuda son yıllarda birbirine zıt mahkeme kararları verilmiştir. Aşağıda bir lehe (teşvikten yararlanılabilir diyen) ve bir aleyhe (yararlanılamaz diyen) güncel karar örneği, tarih, mahkeme, esas/karar numarası ve özet gerekçeleriyle sunmaya çalıştım.

Lehe Karar Örneği

Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi, 08.11.2017, E:2017/1362 K:2017/1988: Bu istinaf kararında, şirket ortağının şirkete daha önce nakit olarak koyduğu 1.130.000 TL tutarındaki borcun sermayeye eklenmesi yoluyla yapılan sermaye artışının nakdi sermaye artışı sayıldığı ve faiz indiriminden yararlanması gerektiği hükme bağlanmıştır. Mahkeme, 5520 sayılı KVK md.10/1-ı, bu maddeyle dayanılarak çıkarılan 2015/7910 sayılı BKK ile 04.03.2016 tarihli 9 Seri No.lu ve 05.08.2016 tarihli 10 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği hükümlerini birlikte değerlendirerek, söz konusu artırımın "bilanço içi kalemlerin birbiri içinde mahsubu şeklinde gerçekleştirilen sermaye artışı" olarak nitelendirilemeyeceğini vurgulamıştır. Ortak tarafından şirkete daha önce konulan nakdin sonradan sermayeye ilavesinin Kanun ve Tebliğ'deki yasak kapsamına girmediği, ek olarak ortak alacağının bir öz sermaye kalemi olmadığı ve işlemin niteliğinin nakit sermaye artışı olduğu belirtilmiştir. Kararda, kanunda sayılan indirimden yararlanamayacak haller arasında bu durumun yer almadığı; ortağın doğrudan şirkete para koyarak sermaye artırması ile şirketteki alacağından feragat ederek sermayeye eklemesi arasında, kanunun "şirket mali yapısını güçlendirme" amacını karşılama açısından bir fark bulunmadığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak istinaf mahkemesi, ilk derece mahkemesinin davayı kabul eden kararını yerinde bulup vergi idaresinin istinaf talebini esastan reddetmiş ve söz konusu karar temyiz yolu kapalı biçimde kesinleşmiştir.

Yakın tarihli bir örnek olarak, İstanbul 5. Vergi Mahkemesi'nin 30.06.2025 tarihli kararında da benzer şekilde, ortağın şirkete daha önce koyduğu parasal alacağını sermayeye eklemek suretiyle yaptığı artışın teşvik kapsamında sayılması gerektiği belirtilmiştir.

Özellikle kanunun amacına atıfla, ortağın doğrudan kasaya nakit koyarak sermaye artışı yapmasıyla alacağından vazgeçerek sermayeye katkı yapması arasında amaç bakımından fark olmadığı vurgulanmıştır. Bu karar da şirket lehine hüküm kurularak faiz indirimine izin vermiştir.

Aleyhe Karar Örneği

Danıştay 4. Dairesi, 25.05.2022, E:2019/5047 K:2022/3310 (ve benzer kararı E:2019/6052 K:2022/3317): Danıştay, ortaklar cari hesabındaki alacağın sermayeye dönüşmesi şeklinde yapılan artırımın "nakdi" bir artış sayılmadığı gerekçesiyle teşvikten yararlanılamayacağına karar vermiştir. Somut olayda, davacı şirket 2015 yılında ortaklara olan borçlarını sermayeye ekleyerek sermayesini artırmış; ancak Danıştay, sermaye artışının nakit olarak değil açıkça ortaklar cari hesabından karşılandığı tespitine varmıştır.

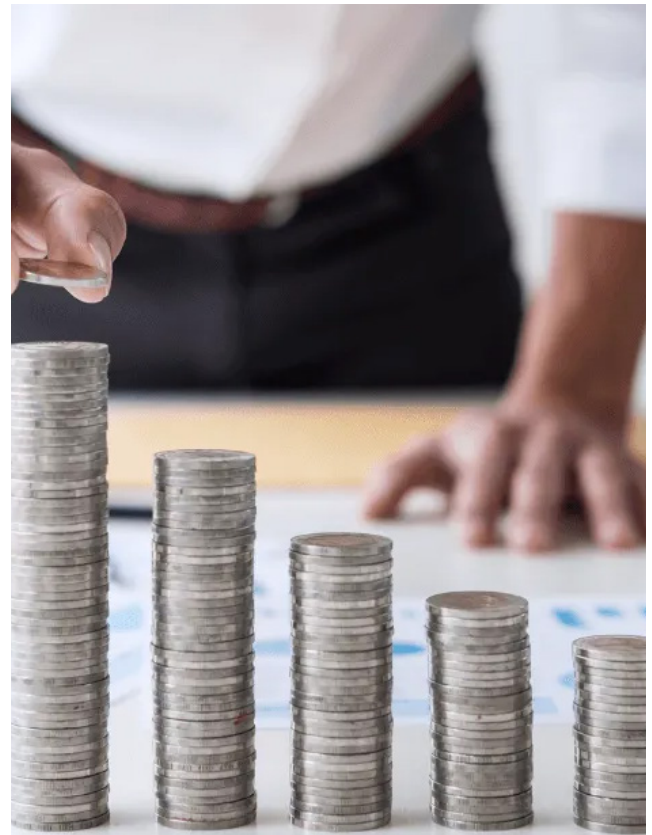
5520 sayılı Kanun'un 10/1-ı maddesi uyarınca sermaye artışının indirim konusu yapılabilmesi için artış tutarının fiilen nakit olarak şirket sermayesine konulması gerektiğini, mevcut borcun sermayeye mahsup edilmesinin buna uymadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla ortaklar cari hesabından karşılanan kısım için faiz indiriminin uygulanamayacağı sonucuna varılmıştır. Danıştay 4. Daire kararında, davacı şirketin ortaklara sağlanan nakdin kaynağının (öz kaynak mı yoksa kredi yoluyla mı sağlandığının) belirsiz olduğu ve ispat yükünün şirkette olduğu hususu da vurgulanmıştır. Bu kararlar, esasında Gelir İdaresi'nin 9 Seri No.lu Tebliğ'de ortaya koyduğu "bilanço içi mahsup" yaklaşımına paralel bir bakış açısıyla, önceden şirkette bulunan nakdin sermayeye dönüşümünü teşvik şartlarına uygun görmemektedir.

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu (VDDK), 23.10.2024, E:2023/1181 K:2024/937: Farklı yöndeki kararları netleştirmek adına Danıştay VDDK da konuya ilişkin kararlar vermiştir. Yukarıdaki Danıştay 4. Daire kararına konu uyumsuzluk, Bölge İdare Mahkemesi'nin ısrar kararı sonrası VDDK önüne gelmiştir. VDDK, Danıştay 4. Daire'nin dayandığı hukuki gerekçeleri aynen benimseyerek davalı idarenin temyiz talebini kabul etmiş ve mükellef lehine verilen ısrar kararını bozmuştur. 23 Ekim 2024 tarihli ve E:2023/1181 K:2024/937 sayılı bu kararlar, ortaklar cari hesabından karşılanan sermaye artışlarının nakit sermaye indirimi kapsamında değerlendirilemeyeceği yönündeki içtihat üst kurul düzeyinde de teyit edilmiştir.

VDDK kararında, sermaye artışının ticaret siciline tescil edildiği tarihte şirkete ilave bir nakit girişi olmadığı, işlemin şirket bilançosunda kalemler arası bir transfer mahiyetinde olduğu değerlendirilmesi esas alınmıştır (karar metninde, ilgili kanun hükmüne dayanarak öz sermaye kalemlerinin eklenmesi benzeri artışların teşvik dışı olduğu belirtilmiştir). Sonuç olarak Danıştay, bu tür artışların kanunun aradığı "nakdi sermaye artışı" şartını karşılamadığı yönünde görüş birliğine varmıştır.

Değerlendirme

Güncel mahkeme kararları arasında farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bazı vergi mahkemeleri ve bölge idare mahkemeleri, kanunun ruhunu dikkate alarak ve Tebliğ'de bu konuda açık yasak görmeyerek, ortakların gerçek nakit alacaklarını sermayeye eklemeleri halinde faiz indirimi teşvikinden yararlanılabileceğine hükmetmektedir. Bu kararlar genellikle Tebliğ düzenlemelerine atıf yaparak, işlemin bilanço içi mahsup olarak nitelendirilemeyeceğini belirtir. Diğer yanda Danıştay kararları ve bazı mahkemeler ise işlemin şekli yönüne odaklanarak, sermaye artırım anında şirkete yeni bir bu kit girişi olmamasını gerekçe gösterip teşviki reddetmektedir. Bu kararlar idarenin 9 ve 10 no.lu Tebliğlerde ortaya koyduğu görüşle uyumlu biçimde, ortak alacağının sermayeye eklenmesini kanunun öngördüğü nakdi artış kapsamında görmemektedir.

Zübeyir ÇELİK

ŞİRKETLERDE PERSONEL MASRAFLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Şirket faaliyetlerinin sürdürülebilir olması için çalışanlar tarafından bazı harcamalar yapılabilmektedir. Bu harcamalara örnek olarak seyahat, konaklama, yemek, akaryakıt, ofis gideri vs. gibi birçok masraf sayabiliriz. Bu masrafların doğru bir şekilde muhasebeleştirilebilmesi hem finansal gerçekliği hem de vergi mevzuatı açısından büyük önem taşımaktadır.

Personeller tarafından yapılan masrafların niteliğinin doğru belirlenmesi, ilgili gider hesaplarına aktarılması ve yapılan masraflardaki KDV'nin doğru şekilde kaydedilmesi gerekir.

Mevzuata göre personeller tarafından yapılan masrafların giderleştirilmesindeki en temel gerekçeler arasında, masrafların şirket faaliyetleriyle ilişkili olması ve bir belgeye dayanması zorunluluğu yer almaktadır. Bu süreçte personelin yapmış olduğu fatura, serbest meslek makbuzları, konaklama faturaları gibi VKN olması zorunlu belgelerde muhakkak şirketin unvanı ve şirket VKN'si olması belgelerin muhasebeleştirilmesi ve KDV indirimini açısından da çok önemlidir.

Personeller, şirket adına yaptıkları masrafların ödemelerini masraf formu doldurarak ve belgeleri eksiksiz bir şekilde şirketin muhasebe departmanına teslim ederek ödeme talep edebilir.

MASRAFLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Personelin Kendi Ödemesiyle Yaptığı Masraflara İlişkin Muhasebe Kaydı

Personelin şirket adına kendi cebinden yaptığı masraflar ilk önce kayıtlara alınır ve şirketin personele olan borcu olarak kayıtlarda bulunur.

ÖRNEK:

Personelin yaptığı bir masrafın kaydı ise şu şekilde olabilir:

HESAP KODU VE ADI	BORÇ (TL)	ALACAK (TL)
770 – Genel Yönetim Giderleri	XXX	
191 – İndirilecek KDV	XXX	
335 – Personele Borçlar		XXX
TOPLAM	XXX	XXX

Şirket tarafından yapılan ödeme ise kayıtlara alınıp personele olan borç kapatılmalıdır.

HESAP KODU VE ADI	BORÇ (TL)	ALACAK (TL)
335 – Personele Borçlar	XXX	
102 – Bankalar		XXX
TOPLAM	XXX	XXX

Personele Avans Verilmesi Durumunda Yapılan Muhasebe Kaydı

Bazı durumlarda ise şirket, personele harcama yapmadan önce iş avansı verebilir. İş avansı kaydı ise şu şekilde olabilir:

HESAP KODU VE ADI	BORÇ (TL)	ALACAK (TL)
335 – Personele Borçlar	XXX	
102 – Bankalar		XXX
TOPLAM	XXX	XXX

Personele Avans Verilmesi Durumunda Yapılan Muhasebe Kaydı

Bazı durumlarda ise şirket, personele harcama yapmadan önce iş avansı verebilir. İş avansı kaydı ise şu şekilde olabilir:

HESAP KODU VE ADI	BORÇ (TL)	ALACAK (TL)
196 – Personel Avansları	XXX	
102 – Bankalar		XXX
TOPLAM	XXX	XXX

Personelin harcama belgelerini teslim ettiğinde ise aşağıdaki kayıt atılmalıdır;

HESAP KODU VE ADI	BORÇ (TL)	ALACAK (TL)
770 – Genel Yönetim Giderleri	XXX	
191 – İndirilecek KDV	XXX	
196 – Personel Avansları		XXX
TOPLAM	XXX	XXX

Eğer avans fazla verilmişse personel kalan tutarı şirkete iade etmek durumundadır. Eksik verilmiş ise şirket kalan tutarı personele ödemek durumundadır.

Gider Hesaplarının Belirlenmesi

Personelin şirketteki pozisyonuna göre gider hesaplarında değişik olabilir.

Örneğin; personel satış biriminde çalışıyorsa masraflar 760 – Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri hesabında izlenirken, personel yönetim biriminde çalışıyorsa 770 – Genel Yönetim Giderleri hesabında izlenilir.

PERSONEL MASRAFLARININ VERGİ ve SGK AÇISINDAN ETKİLERİ

KDV ve Vergisel Boyut

Personel masraflarında şirketler açısından en önemli konulardan biri KDV'nin indirim konusu yapıp yapılamayacağı konusudur. Mevzuata göre;

- Harcamanın işle ilgili olması
- Belgelerin (fatura, POS fişleri, vs.) yasadik şartları taşıması
- Faturaların şirket adına düzenlenmesi durumunda KDV indirim konusu yapılabilir.

Bazı durumlarda ise giderlerde kısıtlama olabilir. Özellikle binek araç giderleri (yakıt, tamir bakım, kiralama) bu kısıtlamaya tabiidir. Gider yazılamayan tutar ise Kanunen Kabul Edilmeyen Gider hesabında takip edilir.

Kurumlar Vergisi Açısından

Şirket faaliyetleri ile ilgili olan ve belgeye dayanan personel harcamaları, ticari kazancın elde edilmesi ve sürdürülebilirlik kapsamında gider olarak dikkate alınır. Bu durum şirketin vergi matrahını azaltır.

Ancak yapılan masrafların şirket faaliyetleri ile ilişkisi bulunmaması durumunda söz konusu tutar KKEG olarak değerlendirilir ve vergi matrahından indirilemez duruma gelir.

Vergi ve SGK Riskleri

Personel masraflarının yanlış değerlendirilip muhasebe kayıtlarına alınması şirketlerde bazı riskleri de beraberinde getirebilir. Bu riskler;

- Eksik vergi hesaplanması,
- KDV'yi reddetme
- KKEG oluşması
- SGK prim farklarının oluşması
- Gecikme faizi ve cezalar
- Vergi incelemelerinde eleştiri konusu

Şirketlerin bu riskleri ortadan kaldırması için;

- Belge düzenine dikkat etmesi
- Masraf limitleri ve politika oluşturması
- İç kontrol mekanizması kurması büyük önem taşımaktadır.

SONUÇ

Personel masrafları yalnızca muhasebe kaydı açısından değil; vergi ve SGK uygulamaları bakımından da dikkatle değerlendirilmesi gereken işlemlerdir. Harcamaların işle ilgili olması, belgeye dayanması ve mevzuata uygun şekilde kayıt altına alınması hem vergi avantajı sağlar hem de olası cezai riskleri azaltır.

Özellikle ücret niteliği taşıyabilecek ödemelerin doğru analiz edilmesi, SGK ve vergi yönünden ortaya çıkabilecek yükümlülüklerin önceden tespit edilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Bu nedenle işletmelerin personel masraf süreçlerini profesyonel muhasebe ve iç kontrol sistemleriyle yönetmesi gerekmektedir.

Nihat ŞAHİN

Finansal Şeffaflığın Temel Taşı: Cari Mutabakatın Önemi ve Finansal Tablolara Etkisi

Cari mutabakat, işletmeler arasındaki borç ve alacak bakiyelerinin karşılıklı olarak kontrol edilmesi ve doğrulanması işlemidir. Muhasebe süreçlerinin önemli bir parçası olan bu uygulama, kayıtların doğruluğunu sağlamakla birlikte işletmelerin mali yapısının güvenilir şekilde ortaya konulmasına da katkı sağlar.

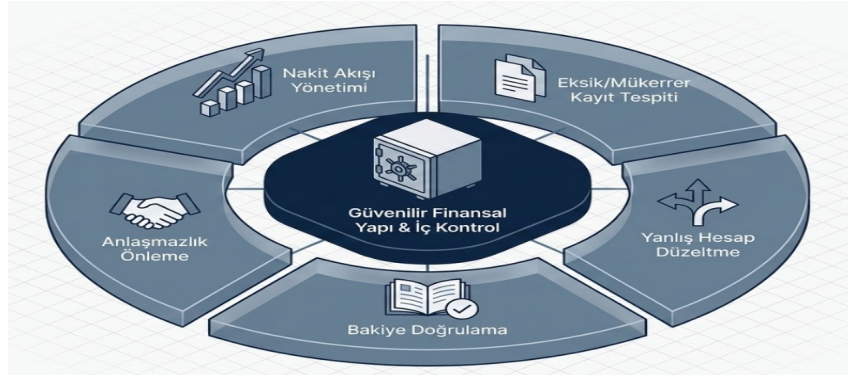
Günümüzde işletmeler çok sayıda müşteri ve tedarikçi ile çalışmaktadır. Yoğun işlem hacmi nedeniyle zaman zaman kayıt hataları, eksik muhasebeleştirme veya yanlış hesap kullanımı gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Cari mutabakat çalışmaları, bu tür hataların tespit edilmesine ve düzeltilmesine yardımcı olur.

Cari Mutabakat Neden Önemlidir?

Cari mutabakatın temel amacı, işletmenin kendi kayıtları ile karşı tarafın kayıtları arasında uyum olup olmadığını kontrol etmektir. Bu sayede muhasebe kayıtlarında yer alan olası farklılıklar erken aşamada belirlenebilir.

Mutabakat süreci sayesinde;

- Eksik veya mükerrer kayıtlar tespit edilebilir.
- Yanlış hesaplara yapılan kayıtlar düzeltilebilir.
- Alacak ve borç bakiyelerinin doğruluğu kontrol edilir.
- Olası ticari anlaşmazlıkların önüne geçilebilir.
- İşletmenin nakit akışı daha sağlıklı yönetilebilir.

Ayrıca düzenli olarak yapılan cari mutabakatlar, işletme içerisinde etkin bir iç kontrol mekanizmasının oluşmasına da katkı sağlar.

Finansal Tablolar Üzerindeki Etkileri

Cari mutabakat sonuçları, finansal tabloların doğruluğunu doğrudan etkiler. Mutabakat yapılmaması veya eksik yapılması durumunda bilançoda ve gelir tablosunda hatalı bilgiler yer alabilir.

Bilanço Üzerindeki Etkisi

Bir alacağın tahsil edilmesine rağmen kayıtlarda açık görünmesi ya da gerçekte bulunmayan bir alacağın muhasebe kayıtlarında yer almaya devam etmesi, işletmenin varlıklarının olduğundan farklı görünmesine neden olabilir. Aynı şekilde ödenmiş bir borcun kayıtlardan çıkarılmaması da yükümlülüklerin yanlış raporlanmasına yol açar. Bu tür hatalar, bilançonun işletmenin gerçek mali durumunu yansıtmasını engeller.

Gelir Tablosu ve Vergisel Etkileri

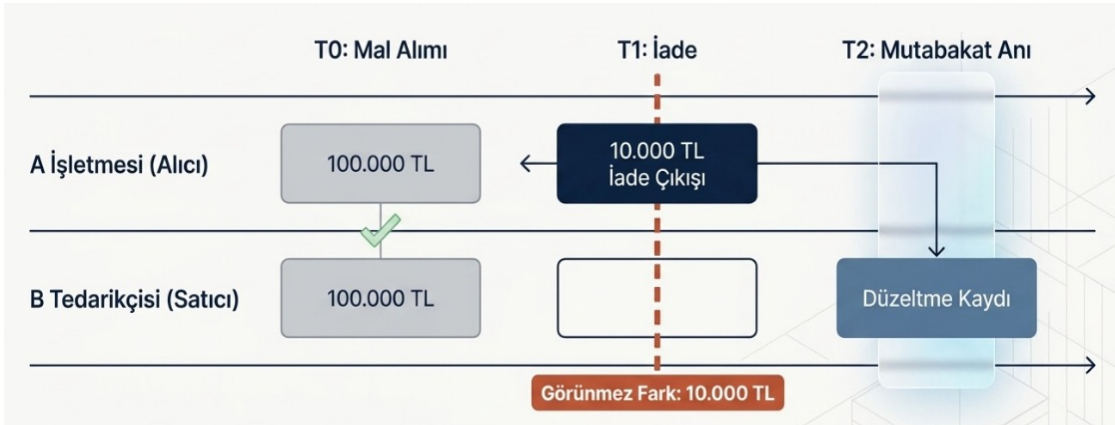
Faturaların eksik veya hatalı kaydedilmesi gelir ve gider hesaplarını doğrudan etkiler. Bunun sonucunda dönem kârı veya zararı gerçeğinden farklı hesaplanabilir. Yanlış hesaplanan mali sonuçlar ise hatalı vergi matrahına neden olabilir ve işletme açısından vergi riskleri doğurabilir.

Uygulamada Karşılaşılan Durumlar

Cari mutabakat sürecinin finansal kayıtların doğruluğuna olan katkısı, günlük ticari hayatta karşılaşılabilecek aşağıdaki örnekler üzerinden daha net anlaşılmaktadır.

Örnek 1: Unutulan İade Faturası Senaryosu Durum: A İşletmesi, B Tedarikçisinden 100.000 TL'lik mal almış ancak 10.000 TL'lik kısmını kusurlu bularak iade etmiştir. A İşletmesi iade faturasını kesmiş olsa da B Tedarikçisi bu faturayı muhasebeleştirmeyi unutmuştur.

Mutabakat Öncesi: A'nın kayıtlarında borç 90.000 TL görünürken, B'nin kayıtlarında alacak 100.000 TL olarak yer alır.

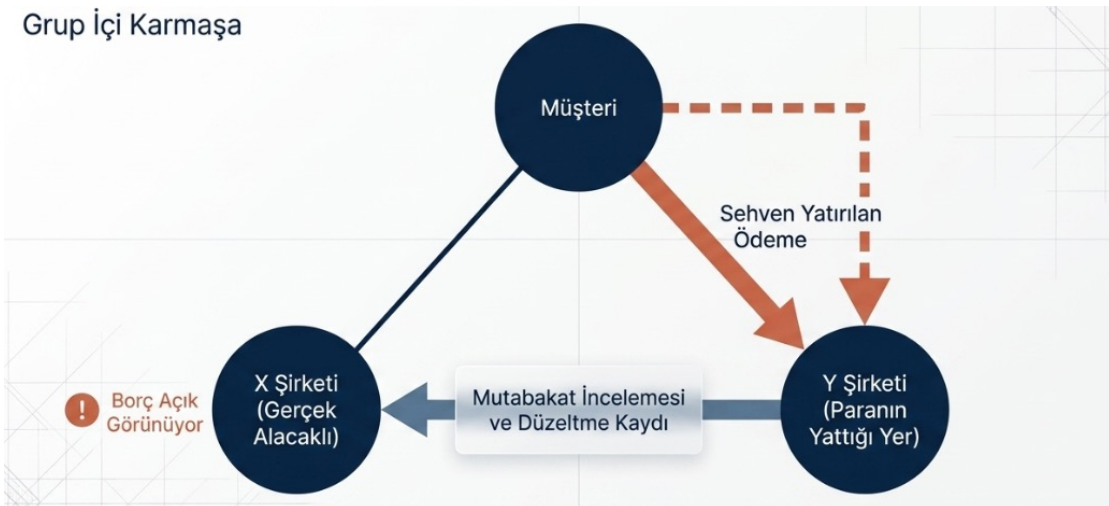

Çözüm ve Etki: Yapılan mutabakat sayesinde 10.000 TL'lik fark tespit edilir ve B firması kaydını düzeltir. Eğer mutabakat yapılmıyorsa, B firması bilançosunda 10.000 TL tutarında hayali bir varlık (alacak) taşıyor olacaktı.

Örnek 2: Tahsilatın Yanlış Cari Hesaba Kaydedilmesi Durumu: Bir müşteri, X ve Y şirketlerinden oluşan bir grup içindeki X şirketine olan borcunu, sehven Y şirketinin banka hesabına yatırmıştır.

Süreç: Dönem sonunda X şirketi mutabakat talep ettiğinde müşteri ödemeyi yaptığını beyan eder. İnceleme sonucunda paranın yanlış şirkete (Y) gittiği anlaşılır.

Grup İçi Karmaşa

Çözüm ve Etki: Mutabakat sayesinde grup içi hesaplar düzeltilir; böylece her iki şirketin de mizanı gerçeğe uygun hale getirilir.

E-Mutabakat Uygulamalarının Mutabakat Sürecine Katkıları

E-Mutabakat sistemleri, mutabakat süreçlerinin elektronik ortamda yürütülmesini sağlayarak geleneksel yöntemlere göre daha hızlı ve güvenilir bir yapı sunmaktadır. Özellikle manuel işlemlerden kaynaklanabilecek hataların azaltılmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

- Dijital Ortamda Veri Kontrolü

Geleneksel yöntemlerde telefon, e-posta veya yazılı belgeler aracılığıyla gerçekleştirilen mutabakat işlemleri, veri aktarımı sırasında çeşitli hatalara neden olabilmektedir. E-Mutabakat sistemleri sayesinde taraflar arasındaki bilgiler elektronik ortamda karşılaştırılmakta ve olası kayıt farklılıklarının daha kolay tespit edilmesi sağlanmaktadır.

- Kayıt Farklılıklarının Erken Tespit Edilmesi

Muhasebe kayıtlarına işlenmeyen faturalar, eksik kayıtlar veya mükerrer kayıtlar gibi durumlar, e-Mutabakat süreci sırasında daha kısa sürede fark edilebilmektedir. Böylece dönem sonlarında ortaya çıkabilecek önemli tutarsızlıkların önüne geçilmesi mümkün olmaktadır.

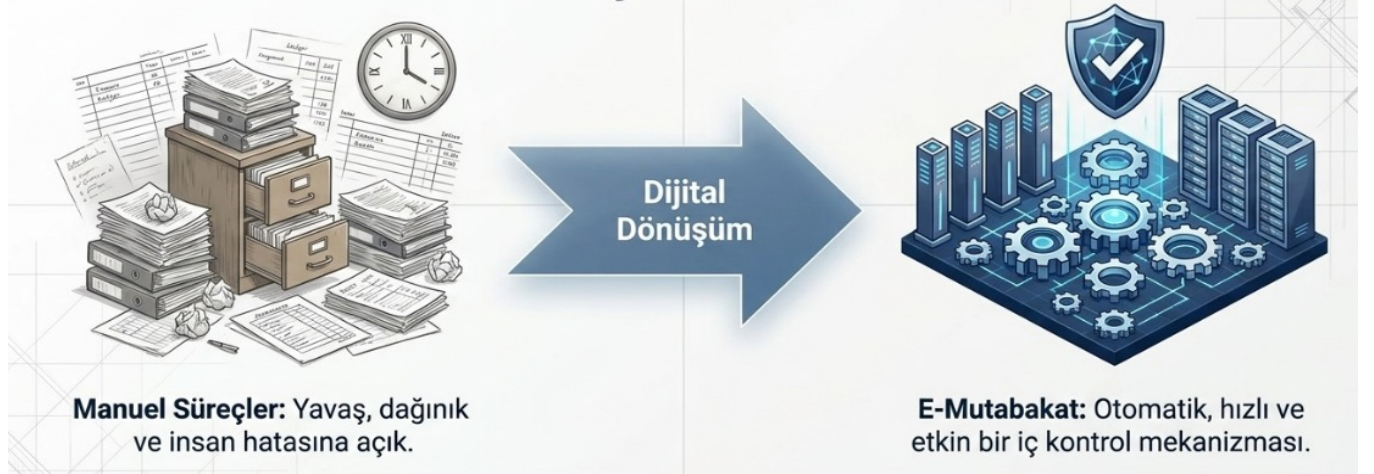
- Grup Şirketleri Arasındaki İşlemlerin Takibi

Birden fazla şirketten oluşan yapılar da gerçekleştirilen işlemlerde zaman zaman kayıt ve ödeme farklılıkları ortaya çıkabilmektedir. E-Mutabakat uygulamaları, tarafların kayıtlarını karşılaştırarak bu tür farklılıkların tespit edilmesine ve gerekli düzeltmelerin yapılmasına katkı sağlamaktadır.

- Operasyonel Verimliliğin Artırılması

Mutabakat sürecinin elektronik ortamda yürütülmesi, işlemlerin daha kısa sürede tamamlanmasına yardımcı olmakta ve manuel kontrol ihtiyacını azaltmaktadır. Bu durum hem iş gücü kaybını önlemekte hem de hata riskini düşürerek finansal kayıtların doğruluğunu desteklemektedir.

E-Mutabakat sistemleri, finansal verilerin doğruluğunun sağlanmasına katkıda bulunurken aynı zamanda işletmelerin daha etkin ve kontrollü bir mutabakat süreci yürütmelerine olanak tanımaktadır.

Sonuç

Cari mutabakat, yalnızca muhasebe kayıtlarının kontrol edilmesi amacıyla yapılan bir işlem değildir. Aynı zamanda işletmelerin finansal tablolarının güvenilirliğini artıran, hata ve riskleri azaltan önemli bir kontrol aracıdır.

Düzenli olarak gerçekleştirilen mutabakat çalışmaları sayesinde işletmeler hem finansal verilerinin doğruluğunu koruyabilir hem de olası ticari ve vergisel sorunların önüne geçebilir. Günümüzde yaygın olarak kullanılan e-mutabakat uygulamaları ise bu sürecin daha hızlı, güvenilir ve etkin şekilde yürütülmesine olanak sağlamaktadır.

TEMAS

MONTHLY

DO YOUR BEST